

پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲، از صفحه ۲۰۳ تا ۲۳۶

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات

با رشد و پایداری سود

حسین کرباسی یزدی*

سمن راسخ صالح**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۷/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۹/۲۸

چکیده

در این مقاله اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات بر رشد و پایداری سود بررسی شده است. یافته‌های مقاله با استفاده از داده‌های نمونه انتخابی از ۸۰ شرکت و بکارگیری تحلیل آماری رگرسیون به صورت داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد که در بازار سرمایه ایران، اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی سود خالص بعد از مالیات رابطه معنی‌داری دارد، به طوری که با افزایش این اختلاف از میزان رشد سود خالص شرکت‌ها کاسته می‌شود. همچنین شواهد نشان می‌دهد که اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی مالیات رابطه معنی‌داری دارد. به طوری که با افزایش این اختلاف بر میزان رشد مالیات در سال‌های آتی افزوده می‌شود. در ارتباط با پایداری سود نیز نتایج حاکی از این است که در میان شرکت‌های بورسی، اختلاف زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات، پایداری سود شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد به طوری که با زیاد بودن اختلاف مثبت و یا منفی بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات از پایداری سود شرکت‌ها کاسته می‌شود.

واژه‌های کلیدی: اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات، رشد سود، پایداری سود.

*استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات.

** کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی. srsaccounting@yahoo.com

۱- مقدمه

«مالیات قسمتی از دارایی یا درآمد افراد است که به منظور پرداخت هزینه‌های عمومی و حفظ منافع اقتصادی و اجتماعی و سیاسی به موجب قوانین به وسیله دولت وصول می‌شود.» (علیمی، ۱۳۸۳: ۵۳). اختلاف بین اصول و قواعد حاکم بر حسابداری مالی و حسابداری مالیاتی موجب تفاوت سود حسابداری با سود مأخذ محاسبه مالیات می‌گردد. در تئوریهای حسابداری و قوانین مالیاتی وجود اختلاف بین استانداردهای حسابداری به عنوان مبنای محاسبه سود حسابداری با قوانین مالیاتی حاکم بر تعیین سود مأخذ محاسبه مالیات طبیعی بوده و با پذیرش این اختلاف نسبت به ارائه راه حل اقدام می‌گردد. در این مقاله تلاش شده است تا در راستای ارائه شواهدی از وجود رابطه میان تفاوت بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات و سودهای آتی، اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات بر روی تغییرات آتی در سود قبل از مالیات و مالیات مورد بررسی قرار گیرد.

۲- چارچوب نظری و پیشینه پژوهش

حسابداری یک سامانه اطلاعاتی است که اطلاعات مورد نیاز استفاده کنندگان برای تصمیم‌گیری را فراهم می‌نماید. بخش عمده اطلاعات مالی تهیه شده توسط سامانه حسابداری را صورت‌های مالی اساسی تشکیل می‌دهد. یکی از گروه‌های استفاده کننده از این اطلاعات، دولت است که به مقاصد مالیاتی عملاً این اطلاعات را بکار می‌گیرد. وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه رکن اساسی تصمیم‌گیری مالیاتی است. یکی از انواع مالیات بر درآمد، مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی (شرکت‌ها و مؤسسه‌های تجاری) است. سود مأخذ محاسبه مالیات در این مورد با جمع درآمدهای اشخاص حقوقی پس از کسر اقلام هزینه‌های مجاز و قابل قبول با احتساب معافیت‌ها و بخشودگی‌های مقرر در قانون تعیین می‌شود. مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی یکی از

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۰۵

مهم‌ترین منابع مالیاتی هر کشور به شمار می‌رود و به دلیل بالا بودن ظرفیت بالقوه مالیاتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در کشور ما نیز مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی از جمله شرکت‌ها به استناد ماده ۱۰۵ قانون مالیات‌های مستقیم اخذ می‌گردد و بخش قابل توجهی از درآمدهای مالیاتی را تشکیل می‌دهد.

اسلون^۱ (۱۹۹۶: ۲۸۹-۳۱۵) نشان داد که پایداری جزء تعهدی سود کمتر از جزء نقدی آن است و علت آن را ناشی از ذهنی بودن اقلام تعهدی عنوان کرد. در این ارتباط، بر اساس یافته‌های ژی^۲ (۲۰۰۱: ۳۵۷-۳۷۳) اقلام تعهدی اختیاری از پایداری کمتری نسبت به اقلام تعهدی غیراختیاری برخوردار هستند. لذا در صورتی که وجود اختلاف زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات علامتی از افزایش اعمال اختیار در اقلام تعهدی باشد، انتظار می‌رود شرکت‌هایی که در آن‌ها این اختلاف زیاد می‌باشد، از پایداری سود کمتری برخوردار باشند.

مانزون و پلسکو^۳ (۲۰۰۲: ۱۷۵-۲۱۴) در بررسی رابطه میان درآمد در گزارشگری مالی و گزارشگری مالیاتی در آمریکا به این نتیجه رسیدند که در طول زمان اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات افزایش می‌یابد.

طبق اظهارات فیلیپس و همکارانش^۴ (۲۰۰۳: ۴۹۱-۵۲۱) اختلاف مثبت زیاد میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات در ارتباط با مدیریت سود دارای محتوای اطلاعاتی بوده و در این ارتباط هزینه معوق مالیاتی می‌تواند در ارزیابی مدیریت سود مفید واقع شود. به اعتقاد لیو و نیسیم^۵ (۲۰۰۴: ۱۰۳۹-۱۰۷۴) اختلاف بین این دو سود، فعالیت‌های مربوط به مدیریت سود را به تصویر می‌کشد. بر اساس شواهد تجربی ارائه شده توسط آن‌ها در بازار سرمایه آمریکا نسبت سود مالیاتی به سود حسابداری توانایی

-
1. Sloan
 2. Xie
 3. Manzon and Plesko
 4. Phillips et al
 5. Lev & Nissim

۲۰۶..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

پیش‌بینی تغییرات سود پنج سال آتی را دارد. یافته‌های هانلون^۱ (۲۰۰۵: ۱۳۷-۱۶۶) حاکی از آن است که پایداری سود در شرکت‌هایی که دارای اختلاف زیاد میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات هستند به مراتب کمتر از شرکت‌هایی است اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات آن‌ها کم می‌باشد. علاوه بر این اختلاف مثبت زیاد میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات به نوعی علامت خطر برای سرمایه‌گذاران بوده و باعث می‌شود تا آن‌ها انتظارات خود از پایداری سود آتی این شرکت‌ها را کاهش دهند.

و بر^۲ (۲۰۰۹: ۱۱۷۵-۱۲۰۶) در مطالعه‌ای به بررسی نحوه ارزیابی اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات توسط تحلیل‌گران و سرمایه‌گذاران در پیش‌بینی سودآوری آتی شرکت‌ها پرداخته است. نتایج بررسی‌های وی نشان می‌دهد زمانیکه سود حسابداری بیشتر از سود مأخذ محاسبه مالیات باشد، پیش‌بینی تحلیل‌گران از سودآوری آتی داراییک جهت‌گیری خوشبینانه می‌باشد. به اعتقاد وی با توجه به این که این موضوع نشانه‌ای از کاهش سودآوری آتی شرکت‌ها می‌باشد لذا می‌توان گفت تحلیل‌گران در اعمال محتوای اطلاعاتی اختلاف سود حسابداری با سود مأخذ محاسبه مالیات در پیش‌بینی‌های خود دچار اشتباه می‌شوند.

به اعتقاد فرانکل و لیتو^۳ (۲۰۰۹: ۱۸۲-۱۹۰)، نوسان پذیری سودهای گذشته می‌تواند پایداری سودهای جاری را پیش‌بینی نماید و این موضوع متأثر از بازده سهام نمی‌باشد. ویلسون^۴ و همکارانش (۲۰۱۰) در بررسی فرار مالیاتی، تفاوت میان سود حسابداری و سود مالیاتی و پایداری سود شرکت‌های آمریکایی به این نتیجه رسیدند که پایداری سود رابطه معکوسی با اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات دارد به طوری که پایداری سود در شرکت‌هایی که دارای اختلاف زیاد میان سود

1. Hanlon
2. Weber
3. Frankel and Litov
4. Wilson et al

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۰۷

حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات هستند به مراتب کمتر از شرکت‌هایی است که این اختلاف در آن‌ها پایین می‌باشد.

بر اساس نتایج تحقیقات سیدمن^۱ (۲۰۱۰) تغییرات در اصول پذیرفته شده حسابداری به تنهایی نیمی از ناپایداری در اختلاف بین سود حسابداری و سود مالیاتی را تبیین می‌کند که نشان‌دهنده اهمیت تأثیر تغییرات اصول پذیرفته شده حسابداری در اختلاف بین سود حسابداری و سود مالیاتی می‌باشد.

جکسن^۲ (۲۰۱۰) در رساله دکترای خود به بررسی اختلاف سود حسابداری با سود مأخذ محاسبه مالیات و رشد سود شرکت‌های آمریکایی پرداخته است. نتایج مطالعات تجربی وی حاکی از این است که جزء موقت اختلاف بین سود حسابداری و سود مالیاتی رابطه منفی و معنی‌داری با رشد سود قبل از مالیات داشته و جزء دائمی اختلاف بین سود حسابداری و سود مالیاتی دارای رابطه مثبت و معنی‌داری با مالیات می‌باشد.

طبق اظهارات تنگ و فیرس^۳ (۲۰۱۱: ۱۷۵-۲۰۴) شرکت‌هایی که انگیزه‌های زیادی برای مدیریت سود و مدیریت مالیات دارند، دارای سطوح بالایی از اختلاف سود حسابداری با سود مالیاتی غیرنرمال می‌باشند.

قنبری فرد^۴ (۱۳۷۴) در تحقیقی علل عمده وجود اختلاف‌فمابین سود ابرازی و سود مأخذ محاسبه مالیات شرکت‌های تولیدی را مورد بررسی قرار داده است. در این ارتباط بخش عمده‌ای از اختلافات قانون مالیات‌های مستقیم با استانداردهای حسابداری در رابطه با سود به شرح زیر می‌باشد (بیگ‌پور، ۱۳۸۵: ۱۰۸-۱۱۱):

۱. تحقق و زمان شناخت درآمدهای عملیاتی،
۲. هزینه ذخیره بدهی‌های احتمالی،
۳. سود و زیان حاصل از معاوضه دارایی‌های مشابه و غیر مشابه،

1. Seidman
2. Jackson
3. Tang and Firth

۴. هزینه استهلاک دارایی‌های نامشهود،
۵. محاسبه استهلاک دارایی‌های ثابت به غیر از موارد مندرج در جدول استهلاک موضوع ماه ۱۵۲ قانون مالیاتهای مستقیم (صرفاً روش‌های مستقیم و نزولی)،
۶. رویدادهای تعدیلی بعد از تاریخ ترازنامه،
۷. سود و کارمزد پرداختی به اشخاصی غیر از بانک‌ها، صندوق تعاون و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز،
۸. استهلاک هزینه‌های قبل از بهره‌برداری،
۹. زیان کاهش ارزش در موجودی‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها،
۱۰. شرایط مقرر در بند ۱۱ ماده ۱۴۸ در رابطه با پذیرش هزینه مطالبات مشکوک الوصول.

مشیرآذین (۱۳۸۵) نیز تأثیر هموارسازی سود بر تعیین سود مأخذ محاسبه مالیات را در بازار سرمایه ایران مورد بررسی قرار داده است. او از طریق آزمون همبستگی وجود رابطه بین هموارسازی سود و سود مأخذ محاسبه مالیات را مورد تأیید قرار داده است. در ارتباط با پایداری سود، سود حسابداری از دو جزء پایدار و ناپایدار تشکیل شده است. در ادبیات مالی، قابلیت دوام و تکرارپذیری سود به عنوان پایداری سود تعریف می‌شود. بالا بودن پایداری سود حاکی از این است که شرکت توانایی بیشتری برای حفظ سودهای جاری دارد و کیفیت سود شرکت بالا است. هر چه سود منظم و تکرار پذیر باشد پیش بینی سودهای آتی آن راحت‌تر و قابلیت اتکای بالاتری خواهد داشت زیرا در پیش‌بینی سودهای آتی شرکت، فاکتورهایی همچون عوامل غیر عادی و نامنظم سود سال جاری در نظر گرفته نمی‌شود. به بیان دیگر اقلام درآمدی غیر عادی و غیرمستمر (غیرمترقبه) از پیش‌بینی سود کنار گذاشته می‌شوند و هدف، پیش‌بینی و تضمین میانگین سودهای تکرار پذیر در سال‌های آتی و ایجاد قابلیت مقایسه مناسب است و عناصریکه در این راستا نیستند از این فرآیند حذف می‌شوند. پایداری سود

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۰۹

محدود به سودهای گذشته و دوره جاری نبوده و سودهای آتی را نیز شامل می‌شود. بنابراین این گونه می‌توان عنوان کرد که بردار سودهای پرداختی واقعی آتی، بدون توجه به نحوه و نیز مدت زمان آن، سودهای دائمی یا پایدار نامیده می‌شود که به یک عدد اسکالر تبدیل شده است. از منظر ریاضی سودهای پایدار حسابداری برابر با ارزش مورد انتظار سودهای حسابداری آتی است که در هر نقطه از زمان به صورت یک بردار می‌باشد و به صورت رابطه ۱ می‌باشد:

$$\{E(x_{t+1}) + E(x_{t+2}) + \dots + E(x_{t+k})\} \quad (1)$$

در این رابطه، $E(x_{t+k})$ سودهای مورد انتظار برای زمان $t+k$ می‌باشد به طوری که $k > 0$ باشد (محمدزادگان، ۱۳۸۵).

صفار یزدی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای ارتباط اطلاعات و ارقام ترازنامه، صورت سود و زیان و صورت جریان وجوه نقد با مالیات را از طریق آزمون همبستگی مورد بررسی قرار دادند. نتیجه بررسی حاکی از این است که از میان اقلام صورت‌های مالی هیچ کدام توانایی پیش‌بینی مالیات را ندارند. با توجه به موارد فوق انتظار می‌رود در صورتی که حسابداری مالیاتی به صورت جریان‌ات نقدی نزدیک باشد، اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات می‌تواند آن مقدار از اقلام تعهدی که منجر به واگرایی سود حسابداری از سطح پایدار آن شود را تبیین نماید. علاوه بر این، تفاوت سود حسابداری با سود مأخذ مالیاتی می‌تواند تغییرات آتی در نرخ مؤثر مالیاتی و مالیات را پیش‌بینی کرده و از این منظر سودآوری آتی را تحت تأثیر قرار دهد. لذا اگر این تفاوت بتواند شواهدی از عملکرد آتی شرکت‌ها ارائه نماید، انتظار می‌رود این تفاوت رابطه معنی‌داری با تغییرات آتی در سود قبل از مالیات داشته باشد. همچنین اگر اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات دارای اطلاعاتی درباره نرخ‌های مؤثر مالیاتی آتی باشد، پیش‌بینی می‌شود بین این اختلاف و تغییرات آتی در

مالیات نیز رابطه معنی‌داری وجود داشته باشد.

به سبب اختلاف مابین قوانین و مقررات مالیاتی و اصول و موازین پذیرفته شده حسابداری ممکن است آنچه از منظر تئوری‌های حسابداری درآمد و هزینه محسوب می‌شود، الزاماً از دیدگاه قوانین مالیاتی درآمد و هزینه نباشد. به بیان دیگر، باید اشاره نمود که هدف از تعیین سود در تهیه صورت‌های مالی از دیدگاه حسابداری با هدف از تعیین سود مأخذ محاسبه مالیات در قوانین مالیاتی متفاوت است. علاوه بر این، برخی از اقلام درآمد و هزینه که از دیدگاه اصول حسابداری در یک دوره شناسایی می‌گردد ممکن است از لحاظ قوانین و مقررات مالیاتی، در دوره‌های مالی دیگر شناسایی شوند و یا اینکه اساساً مبنای ارزشیابی برخی از اقلام بر طبق قوانین و مقررات مالیاتی متفاوت از مبنای تشخیص بر طبق اصول و موازین پذیرفته شده حسابداری باشد. هر کدام از این موارد منجر به بروز اختلاف مابین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات می‌گردد. از این رو، به دلیل تفاوت در قواعد مربوط به محاسبه سود مأخذ محاسبه مالیات و سود حسابداری، تفاوت بین این دو مبلغ اجتناب‌ناپذیر بوده و به همین دلیل سود حسابداری با تعدیلاتیبه سود مأخذ محاسبه مالیات تبدیل می‌شود(شاه ویسی و ذکوری، ۱۳۸۸).

از دیدگاه تئوری‌های حسابداری تفاوت میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات^۱ (BTD) عمدتاً تحت دو عنواناصولی اختلافات دائمی^۲ و اختلافات موقت^۳ طبقه‌بندی می‌گردد. اختلافات دائمی عموماً ناشی از امتیازات و مقررات خاصی است که به دلیل شرایط سیاسی، اقتصادی یا اداری تعیین(همانند معافیت ماده ۱۳۲ و ۱۴۳ و ۱۳۳ قانون مالیاتهای مستقیم) می‌گردد اما اختلافات موقت ناشی از زمانبندی اقلام بدهکار و بستانکار و تفاوت‌های ارزشیابی است. در تئوریحسابداری فرض بر این است که حسابداران سود حسابداری را به ازای اختلافاتدائمی تعدیل و مشکلات ناشی از

1. Book-Tax differences
2. Permanent Differences
3. Temporary Differences

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۱۱

اختلافات موقت را با تخصیص بین دوره‌ای مالیات بر طرف می‌نمایند (شباهنگ، ۱۳۸۹: ۴۱).

تا کر (۱۳۸۹) با استفاده از داده‌های ۱۶۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در فاصله زمانی ۱۳۸۶-۱۳۸۱ و با بهره‌گیری از روش رگرسیون سطح مقطعی و داده‌های ترکیبی نشان داد که شرکت‌های سودده نسبت به شرکت‌های زیانده دارای پایداری سود بالاتری هستند. همچنین، شرکت‌هایی که اجزاء نقدی سود بیشتر و اقسام تعهدی اختیاری با کیفیت بالاتری دارند، پایداری سود بیشتری دارند. اخیراً نیز رضازاده و گروسی (۱۳۹۰: ۸۱-۹۴) پایداری تفاضلی اجزای تعهدی و نقدی سود در پیش‌بینی سودآوری شرکت‌ها را مورد مطالعه قرار دادند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که پایداری تفاضلی اجزای تعهدی و نقدی سود در پیش‌بینی سودآوری ناشی از مدیریت سود نیست، بلکه به دلیل تأثیر متفاوت هر یک از اجزای تعهدی و نقدی سود در رشد دارایی‌هاست. بدین معنی که با کنترل رشد دارایی، اجزای تعهدی و نقدی سود در پیش‌بینی سودآوری تأثیر یکسانی دارند. با توجه مطالب فوق، انتظار می‌رود پایداری سود شرکت‌ها از زیاد بودن اختلاف سود حسابداری و سود مالیاتی آن‌ها متأثر شود.

۳- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر تدوین شده است:

۱. - فرضیه اول: اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی سود خالص بعد از مالیات رابطه دارد.
۲. - فرضیه دوم: اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی سود خالص قبل از مالیات رابطه دارد.
۳. - فرضیه سوم: اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی مالیات رابطه دارد.

۲۱۲..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

۴. - فرضیه چهارم: اختلاف مثبت زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با پایداری سود رابطه دارد.

۵. - فرضیه پنجم: اختلاف منفی زیاد میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با پایداری سود رابطه دارد.

۴- متغیرهای پژوهش

۴-۱- متغیرهای وابسته

۴-۱-۱- تغییرات آتی در سود خالص بعد از مالیات (ΔNI_{t+1})

تغییرات آتی در سود خالص نشان دهنده میزان رشد سود خالص شرکت بوده و از طریق اختلاف سود خالص سال آتی و سود خالص سال جاری بر کل دارایی‌های شرکت قابل محاسبه است:

$$\Delta NI_{t+1} = \frac{NI_{t+1} - NI_t}{TA_t} \quad (2)$$

در رابطه ۲:

NI_{t+1} = سود خالص بعد از مالیات آتی شرکت قابل استخراج از صورت سود و زیان.

NI_t = سود خالص بعد از مالیات سال جاری شرکت قابل استخراج از صورت سود و زیان.

TA_t = کل دارایی‌های شرکت در سال جاری قابل استخراج از ترازنامه.

۴-۱-۲- تغییرات آتی در سود خالص قبل از مالیات ($\Delta PRETAX_{i,t+1}$)

تغییرات آتی در سود قبل از مالیات نشان دهنده میزان رشد سود قبل از مالیات شرکت بوده و از طریق اختلاف سود قبل از مالیات سال آتی و سود قبل از مالیات سال جاری بر میانگین کل دارایی‌های شرکت قابل محاسبه است:

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۱۳

$$\Delta PRETAX_{t+1} = \frac{PRETAX_{t+1} - PRETAX_t}{TA_t} \quad (۳)$$

در رابطه ۳:

$PRETAX_{t+1}$ = سود خالص قبل از مالیات سال آتی شرکت قابل استخراج از صورت سود و زیان.

$PRETAX_t$ = سود خالص قبل از مالیات سال جاری شرکت قابل استخراج از صورت سود و زیان.

TA_t = کل دارایی‌های شرکت در سال جاری قابل استخراج از ترازنامه.

۴-۱-۳- تغییرات آتی در مالیات ($\Delta TAXEXP_{t+1}$)

تغییرات آتی در مالیات نشان‌دهنده میزان رشد مالیات شرکت بوده و از طریق اختلاف مالیات سال آتی و مالیات سال جاری بر کل دارایی‌های شرکت قابل محاسبه است:

$$\Delta TAXEXP_{t+1} = \frac{TAXEXP_{t+1} - TAXEXP_t}{TA_t} \quad (۴)$$

در رابطه ۴:

$TAXEXP_{t+1}$ = مالیات شرکت در سال آتی قابل استخراج از صورت سود و زیان.

$TAXEXP_t$ = مالیات شرکت در سال جاری قابل استخراج از صورت سود و زیان.

TA_t = کل دارایی‌های شرکت در سال جاری قابل استخراج از ترازنامه.

۴-۱-۴- سود خالص قبل از مالیات آتی ($PTBI_{t+1}$)

این متغیر نشان‌دهنده سود شرکت قبل از کسر مالیات در سال آتی بوده و معیاری برای پایداری سود می‌باشد که با استفاده از رابطه ۵ محاسبه می‌گردد:

$$PTBI_{t+1} = \frac{PTBI_{t+1}}{\frac{TA_{t+1} + TA_t}{2}} \quad (۵)$$

در رابطه ۵:

$PTBI_{t+1}$ = سود خالص قبل از مالیات شرکت در سال آتی قابل استخراج از صورت سود و زیان.

TA_{t+1} = کل دارایی‌های شرکت در سال آتی قابل استخراج از ترازنامه.

TA_t = کل دارایی‌های شرکت در سال جاری قابل استخراج از ترازنامه.

۲-۴- متغیرهای مستقل

۲-۴-۱- اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات (BTD)

این متغیر نشان‌دهنده میزان کل اختلاف مابین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات بوده و از طریق رابطه ۶ محاسبه می‌شود:

$$BTD = \frac{NI - TI}{TA} \quad (۶)$$

در رابطه ۶:

NI = سود خالص بعد از مالیات شرکت قابل استخراج از صورت سود و زیان.

TA = جمع کل دارایی‌ها قابل استخراج از ترازنامه.

TI = سود مأخذ محاسبه مالیات که از طریق رابطه ۷ محاسبه می‌شود:

$$TI = \frac{CTE}{t} \times (1-t) \quad (۷)$$

در رابطه ۷:

CTE = مالیات در سال جاری قابل استخراج از صورت سود و زیان.

t = نرخ قانونی مالیات که برای شرکت‌های بورسی برابر با ۲۲/۵٪ می‌باشد.

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۱۵

۲-۲-۴- اختلاف منفی زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات (LNBTD)

متغیر موهومیکه نشان‌دهنده اختلاف منفی زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات می‌باشد. مقدار این متغیر برای شرکت‌هایی که در پایین‌ترین پنجک مربوط به اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات قرار دارند برابر با ۱ و در غیر این صورت برابر با صفر است.

۳-۲-۴- اختلاف مثبت زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات (LPBTD)

متغیر موهومیکه نشان‌دهنده اختلاف مثبت زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات می‌باشد. مقدار این متغیر برای شرکت‌هایی که در بالاترین پنجک مربوط به اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات قرار دارند برابر با ۱ و در غیر این صورت برابر با صفر است.

۴-۲-۴- سود قبل از مالیات جاری (PTBI_t)

این متغیر نشان‌دهنده سود شرکت قبل از کسر مالیات در سال جاری بوده و با استفاده از رابطه ۸ محاسبه می‌گردد:

$$PTBI_t = \frac{PTBI_t}{TA_t} \quad (۸)$$

که در آن:

$PTBI_t$ = سود خالص قبل از مالیات شرکت در سال جاری قابل استخراج از صورت سود و زیان.

TA_t = کل دارایی‌های شرکت در سال جاری قابل استخراج از ترازنامه.

۳-۴- متغیرهای کنترلی

۱-۳-۴- نرخ بازده دارایی‌ها (ROA)

برابر است با نسبت سود به کل دارایی‌ها و از طریق رابطه ۹ محاسبه می‌شود:

$$ROA = \frac{profit}{assets} \quad (9)$$

که در آن:

$profit$ = سود خالص شرکت قابل استخراج از صورت سود و زیان.

$assets$ = جمع کل دارایی‌های شرکت قابل استخراج از ترازنامه.

۲-۳-۴- نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار (BTM)

برابر است با حاصل تقسیم ارزش ویژه سهام شرکت بر ارزش بازار آن (حاصل ضرب تعداد سهام منتشره و در دست سهامداران در قیمت سهام) در انتهای دوره.

۵- جامعه آماری و نمونه‌گیری

جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. بنابر اعلام سایت رسمی بورس اوراق بهادار تهران کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران شامل ۴۵۷ شرکت در ۳۷ گروه صنعتی بوده‌اند. در این مطالعه برای اینکه نمونه پژوهش یک نماینده مناسب از جامعه آماری موردنظر باشد، برای انتخاب نمونه از روش غربالگری^۱ (حذفی) استفاده شده است. برای این منظور معیارهای زیر در نظر گرفته شده و در صورتیکه یک شرکت کلیه معیارها را احراز کرده باشد به عنوان یکی از شرکت‌های نمونه انتخاب شده است.

۱. شرکت باید قبل از سال ۱۳۸۳ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۳۸۸ در بورس فعال باشد.

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۱۷

۲. شرکت طی سال های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۸ تغییر سال مالی نداده باشد و سال مالی آن به پایان اسفند ماه منتهی شود. دلیل این امر قابلیت مقایسه داده ها در دوره های زمانی مختلف می باشد.

۳. شرکت در گروه شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری های مالی نباشد زیرا ماهیت و طبقه بندی اقلام صورت های مالی این گروه از شرکت ها متفاوت از سایر شرکت ها می باشد.

۴. شرکت در طول دوره پژوهش سودآور بوده و سود آن مشمول مالیات باشد.

۵. شرکت در طول دوره پژوهش دارای زیان انباشته نباشد.

۶. اطلاعات مورد نیاز شرکت در دسترس باشد.

با توجه به جدول ۱، تعداد ۸۰ شرکت از جامعه آماری گزینش گردید. بنابراین حجم نمونه برابر با کل جامعه آماری مورد مطالعه می باشد.

جدول ۱- روند انتخاب نمونه آماری پژوهش

۴۵۷	تعداد کل شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
(۶۱)	تعداد شرکت هایی که بعد از سال ۸۳ وارد بورس شده اند.
(۱۴)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی ۸۸-۸۳ در بورس فعال نبوده اند.
(۳۳)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی ۸۸-۸۳ تغییر سال مالی داده و یا سال مالی آن منتهی به پایان اسفند نمی باشد.
(۱۶)	تعداد شرکت هایی در گروه شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری های مالی بوده اند.
(۲۰۲)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی ۸۸-۸۳ زیان ده بوده اند.
(۳۵)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی ۸۸-۸۳ سود آنها مشمول مالیات نمی باشد.
(۱۶)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی ۸۸-۸۳ اطلاعات مورد آن ها در دسترس نمی باشد.
۸۰	تعداد شرکت های نمونه

*منبع: یافته های پژوهشگر

۶- روش پژوهش

روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی یک پژوهش از نوع همبستگی می‌باشد که برای کشف همبستگی بین متغیرها به روش پس‌رویدادی عمل شده‌است. از نظر هدف، روش مورد نظر برای انجام این پژوهش کاربردی بوده و در حوزه تئوری اثباتی قرار می‌گیرد. همچنین از منظر روش انجام نیز این پژوهش در چارچوب استدلالات قیاسی- استقرائی می‌باشد. در مطالعه حاضر گردآوری داده‌ها با استفاده از اطلاعات اولیه، صورت‌های مالی و اسناد و مدارک مثبت شرکت‌ها صورت پذیرفته‌است. برای آزمون فرضیه‌ها نیز از رابطه رگرسیون خطی چند متغیره بصورت داده‌های ترکیبی استفاده شده‌است. برای آزمون فرضیات ابتدا با استفاده از آزمون چاو، درستی ادغام داده‌ها مورد آزمون قرار گرفته و سپس بر اساس نتایج آزمون هاسمن نوع روش آزمون (اثرات ثابت یا اثرات تصادفی) تعیین گردیده و با توجه به نوع روش نسبت به برآورد رابطه اقدام شده‌است. جهت بررسی معنی دار بودن کل رابطه از آماره F و برای بررسی معنی دار بودن ضریب متغیرهای مستقل از آماره t استفاده شده و در سطح اطمینان ۹۵٪ نسبت به پذیرش یا رد فرضیات تصمیم‌گیری صورت گرفته‌است. همچنین به منظور بررسی نرمال بودن باقیمانده‌ها، همسان بودن واریانس باقیمانده‌ها و استقلال باقیمانده‌ها به ترتیب از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنف^۱، آزمون ضریب لاگرانژ و آماره d دوربین- واتسون استفاده شده‌است.

۷- یافته‌های پژوهش

۷-۱- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

به منظور کسب شناخت بیشتر درباره جامعه آماری و متغیرهای مورد مطالعه، خلاصه وضعیت آمار توصیفی متغیرهای تحقیق در جدول ۲ ارائه شده‌است. بررسی

1. Kolmogorov-Smirnov

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۱۹

چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش‌سبب‌انگر این است که متغیرها از توزیع نرمال برخوردار نمی‌باشند. به عنوان روشی جایگزین از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش استفاده شده است که نتایج آن حاکی از نرمال نبودن توزیع متغیرها می‌باشد. از این رو متغیرها قبل از آزمون فرضیات با استفاده از تابع انتقال جانسون^۱ و تابع تبدیل کاکس - باکس^۲ در نرم افزار *Minitab* نرمال شده است.

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

کشیدگی	چولگی	بیشترین مقدار	کمترین مقدار	انحراف معیار	میانگین	
۳۸/۷۲۴	۳/۱۴۶	۰/۹۸۴	-۰/۴۷۹	۰/۰۸۷	۰/۰۲۱	تغییرات آتی سود خالص بعد از مالیات
۵/۸۹۵	۲/۰۴۸	۰/۵۲۸	-۰/۱۱۹	۰/۰۸۴	۰/۰۶۸	اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات
۲۳/۹۳۶	۲/۲۸۶	۰/۹۶۲	-۰/۴۷۷	۰/۰۹۷	۰/۰۲۶	تغییرات آتی سود خالص قبل از مالیات
۴/۷۹۵	۰/۲۳۲	۰/۱۰۲	-۰/۰۹۲	۰/۰۱۹	۰/۰۰۴	تغییرات آتی در مالیات
۲/۰۳۵	۱/۲۹۱	۰/۷۷۰	۰/۰۱۲	۰/۱۳۷	۰/۲۰۰	سود خالص قبل از مالیات آتی
۱/۶۱۳	۱/۲۰۰	۰/۷۰۰	۰/۰۱۱	۰/۱۲۶	۰/۱۹۴	سود خالص قبل از مالیات جاری
۱/۵۴۸	۱/۲۰۱	۰/۵۷۰	۰/۰۰۹	۰/۱۰۹	۰/۱۶۶	نسبت بازده دارایی‌ها
۱/۸۲۰	۱/۴۶۸	۱/۳۰۳	۰/۰۱۵	۰/۲۶۰	۰/۳۰۰	نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار

*منبع: یافته‌های پژوهشگر

1. Johnson Transformation
2. Cox-Box Transformation

۲-۷- آمار استنباطی

۱-۲-۷- آزمون فرضیه اول پژوهش

برای آزمون این فرضیه مطابق با تحقیقات جکسن (۲۰۱۰) از رابطه ۱۰ استفاده شده است. در این رابطه اگر ضریب β_1 در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار باشد فرضیه اول پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

$$\Delta NI = \alpha + \beta_1 BTD + \beta_2 ROA + \beta_3 BTM + \varepsilon \quad (10)$$

در رابطه ۱۰:

NI = تغییرات آتی در سود خالص

BTM = اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات

ROA = نرخ بازده دارایی‌ها

BTM = نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار

برای این که بتوان مشخص نمود که آیا استفاده از روش داده‌های ترکیبی در برآورد رابطه ۱۰ کارآمد خواهد بود یا نه از آزمون چاو استفاده شده است. همچنین به منظور این که مشخص گردد کدام روش (اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی) جهت برآورد مناسب‌تر است از آزمون هاسمن استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون‌ها در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳- نتایج آزمون‌های چاو و هاسمن برای رابطه ۱۰

آزمون	آماره	مقدار آماره	درجه آزادی	P-Value
آزمون چاو	F	۱/۵۱۱	(۷۹، ۳۱۷)	۰/۰۰۷
آزمون هاسمن	χ^2	۳۹/۳۸۸	۳	۰/۰

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به نتایج حاصل از آزمون چاو، F محاسبه شده (۱/۵۱۱) از F بحرانی (۱/۲۹) بزرگتر بوده و فرضیه H_0 رد و ناهمسانی عرض از مبداها پذیرفته می‌شود. بنابراین با

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۲۱

اطمینان ۹۵٪ می‌توان از روش داده‌های ترکیبی استفاده نمود. همچنین طبق نتایج حاصل از آزمون هاسمن، χ^2 محاسبه شده (۳۹/۳۸۸) بزرگتر از χ^2 بحرانی (۰/۳۵۱) در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود. از این رو استفاده از روش اثرات تصادفی ناسازگار بوده و لازم است برای برآورد از روش اثرات ثابت استفاده شود. بنابراین رابطه ۱۰ با استفاده از روش داده‌های ترکیبی و به صورت اثرات ثابت یکطرفه برآورد شده است. در جدول ۴ نتایج حاصل از آزمون‌های مربوط به مفروضات مدل رگرسیون خطی رابطه ۱۰ نیز ارائه شده است.

جدول ۴- نتایج آزمون‌های مربوط به مفروضات رگرسیون خطی برای رابطه ۱۰ پژوهش

شاخص وضعیت	آماره دوربین واتسن	آماره ضریب لاگرانژ		آماره KS	
		P-Value	χ^2	P-Value	K-S
CI برای همه متغیرها کوچکتر از ۱۰	D ۲/۱۲۸	۰/۰	۴۶/۴۱۷	۰/۸۰۹	۰/۶۳۹

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج آزمون KS حاکی از این است که احتمال مربوطه‌اینازمون بزرگتر از ۰/۰۵ بوده و باقیمانده‌های حاصل از رابطه در سطح اطمینان ۹۵٪ از توزیع نرمال برخوردار هستند. همچنین با توجه به اینکه شاخص وضعیت (CI) محاسبه شده برای تمامی متغیرها کوچکتر از ۱۰ می‌باشد بنابراین وجود همخطی بین متغیرهای رابطه رد می‌شود. در ارتباط با آزمون استقلال باقیمانده‌ها نیز، مقدار آماره دوربین- واتسن نزدیک به عدد ۲ می‌باشد از این رو استقلال باقیمانده‌ها پذیرفته می‌شود. همچنین همان‌طور که عنوان شد برای آزمون عدم وجود ناهمسانی واریانس‌ها میان باقیمانده‌ها از آماره ضریب لاگرانژ (LM) استفاده شده است که با توجه به نتایج این آزمون، فرضیه H_1 مبنی بر وجود ناهمسانی واریانس میان باقیمانده‌ها مورد تأیید قرار گرفته است و برای رفع این

۲۲۲..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

مشکل در برآورد از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده شده است. نتیجه برآورد رابطه ۱۰ پژوهش به شرح جدول ۵ می‌باشد.

جدول ۵- نتایج آزمون فرضیه اول با استفاده از روش اثرات ثابت یکطرفه

متغیر	ضریب	آماره t	P-Value	رابطه	سطح معنی داری
C	۰/۲۶۸	۲/۱۱۶	۰/۰۳۵	مثبت	%۹۵
اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات	-۰/۷۰۵	-۲/۳۳۱	۰/۰۲۰	منفی	%۹۵
نسبت بازده دارایی‌ها	-۰/۴۸۹	-۶/۷۵۳	۰/۰	منفی	%۹۵
نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار	-۰/۱۲۸	-۲/۱۷۴	۰/۰۳۰	منفی	%۹۵
R^2 تعدیل شده		۰/۳۳۴			
$(P-Value) F$		(۰/۰)۳/۴۴۹			

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

شکل برآورد شده رابطه ۱۰ با استفاده از نرم افزار *Eviews* به صورت رابطه ۱۱ خواهد بود:

$$\Delta NI = 0.268 - 0.705 * BTD - 0.489 * ROA - 0.128 * BTM \quad (11)$$

در بررسی معنی دار بودن رابطه ۱۱ با توجه به این که مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد (۰/۰) با اطمینان %۹۵ معنی دار بودن کل رابطه برای بررسی فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده رابطه نیز نشان می‌دهد که ۳۳/۴ درصد از تغییرات آتی سود خالص توسط متغیرهای مستقل وارد شده در رابطه تبیین می‌گردد. همچنین از آنجایی که احتمال ضریب متغیر اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات (BTM) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد (۰/۰۲۰)، لذا

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۲۳

فرضیه H_0 رد شده و وجود رابطه میان اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی سود خالص بعد از مالیات در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار می‌گیرد. بنابراین فرضیه اول پژوهش پذیرفته می‌شود. نتایج حاکی از وجود یک رابطه معکوس میان این دو متغیر است.

۷-۲-۲- آزمون فرضیه دوم پژوهش

برای آزمون این فرضیه مطابق با تحقیقات جکسن (۲۰۱۰) از رابطه ۱۲ استفاده شده است. در این رابطه اگر ضریب β_1 در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار باشد فرضیه دوم پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد

$$\Delta PRETAX = \alpha + \beta_1 BTD + \beta_2 ROA + \beta_3 BTM + \varepsilon \quad (12)$$

در رابطه ۱۲ $\Delta PRETAX$ برابر است با تغییرات آتی در سود قبل از مالیات. برای این که بتوان مشخص نمود که آیا استفاده از روش داده‌های ترکیبی در برآورد رابطه ۱۲ کارآمد خواهد بود یا نه از آزمون چاو استفاده شده است. همچنین به منظور این که مشخص گردد کدام روش (اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی) جهت برآورد مناسب‌تر است از آزمون هاسمن استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون‌ها در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶- نتایج آزمون چاو برای رابطه ۱۲

آزمون	آماره	مقدار آماره	درجه آزادی	P-Value
آزمون چاو	F	۳/۹۰۸	(۷۹، ۳۱۷)	۰/۰
آزمون هاسمن	χ^2	۳۷/۱۵۴	۳	۰/۰

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به نتایج حاصل از آزمون چاو، F محاسبه شده (۳/۹۰۸) از F بحرانی (۱/۲۹) بزرگتر بوده و فرضیه H_0 رد و ناهمسانی عرض از مبداها پذیرفته می‌شود. بنابراین با

۲۲۴..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

اطمینان ۹۵٪ می‌توان از روش داده‌های ترکیبی استفاده نمود. طبق نتایج حاصل از آزمون هاسمن، χ^2 محاسبه شده (۳۷/۱۵۴) بزرگتر از χ^2 بحرانی (۰/۳۵۱) در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود. از این رو استفاده از روش اثرات تصادفی ناسازگار بوده و لازم است برای برآورد از روش اثرات ثابت استفاده شود. بنابراین، رابطه ۱۲ با استفاده از روش داده‌های ترکیبی و به صورت اثرات ثابت یکطرفه برآورد شده است. در جدول ۷ نیز نتایج حاصل از آزمون‌های مربوط به مفروضات مدل رگرسیون خطی رابطه ۱۲ پژوهش ارائه شده است.

جدول ۷- نتایج آزمون‌های مربوط به مفروضات رگرسیون خطی برای رابطه ۱۲ پژوهش

شاخص وضعیت	آماره دوربین واتسن	آماره ضریب لاگرانژ		آماره KS	
		P-Value	χ^2	P-Value	K-S
CI برای همه متغیرها کوچکتر از ۱۰	D ۲/۱۴۳	۰/۰	۴۴/۶۶۷	۰/۸۲۲	۰/۶۳۰

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج آزمون KS حاکی از این است که احتمال مربوطه‌های آزمون بزرگتر از ۰/۰۵ بوده و باقیمانده‌های حاصل از رابطه در سطح اطمینان ۹۵٪ از توزیع نرمال برخوردار هستند. همچنین با توجه به اینکه شاخص وضعیت (CI) محاسبه شده برای تمامی متغیرها کوچکتر از ۱۰ می‌باشد بنابراین وجود همخطی بین متغیرهای رابطه رد می‌شود. در ارتباط با آزمون استقلال باقیمانده‌ها نیز، مقدار آماره دوربین- واتسن نزدیک به عدد ۲ می‌باشد از این رو استقلال باقیمانده‌ها پذیرفته می‌شود. همچنین همان‌طور که عنوان شد برای آزمون عدم وجود ناهمسانی واریانس‌ها میان باقیمانده‌ها از آماره ضریب لاگرانژ (LM) استفاده شده است که با توجه به نتایج این آزمون، فرضیه H_1 مبنی بر وجود ناهمسانی واریانس میان باقیمانده‌ها مورد تأیید قرار گرفته است و برای رفع این مشکل در برآورد از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده شده است. نتیجه برآورد رابطه ۲ پژوهش به شرح جدول ۸ می‌باشد. شکل برآورد شده رابطه ۱۲ با استفاده از نرم افزار

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۲۵

Eviews به صورت رابطه ۱۳ خواهد بود:

$$\Delta PRETAX = -0.036 - 0.094 * BTD - 0.481 * ROA - 0.079 * BTM \quad (13)$$

در بررسی معنی دار بودن رابطه ۱۳ با توجه به این که مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچکتر می باشد (۰/۰) با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بودن کل رابطه جهت بررسی فرضیه تحقیق تأیید می شود. ضریب تعیین تعدیل شده رابطه نیز حاکی از این است که ۳۸/۳ درصد از تغییرات آتی سود قبل از مالیات توسط متغیرهای مستقل وارد شده در رابطه تشریح می شود. از آنجایی که احتمال ضریب متغیر اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات (BTD) بیشتر از ۰/۰۵ می باشد (۰/۷۴۶)، فرضیه H_0 پذیرفته شده و وجود رابطه بین اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی سود خالص قبل از مالیات در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار نمی گیرد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش رد می شود.

جدول ۸- نتایج آزمون فرضیه دوم با استفاده از روش اثرات ثابت یکطرفه

متغیر	ضریب	آماره t	P-Value	رابطه	سطح معنی داری
C	-۰/۰۳۶	-۰/۲۵۸	۰/۷۹۶	بی معنی
اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات	-۰/۰۹۴	-۰/۳۲۳	۰/۷۴۶	بی معنی
نسبت بازده دارایی ها	-۰/۴۸۱	-۷/۴۶۱	۰/۰	منفی	۹۵٪
نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار	-۰/۰۷۹	-۲/۴۸۷	۰/۰۱۳	منفی	۹۵٪
R^2 تعدیل شده		۰/۳۸۳			
$F(P-Value)$		(۰/۰)۴/۰۲۲			

* منبع: یافته های پژوهشگر

۷-۲-۳- آزمون فرضیه سوم پژوهش

برای آزمون این فرضیه مطابق با تحقیقات جکسن (۲۰۱۰) از رابطه ۱۴ استفاده شده است. در این رابطه اگر ضریب β_1 در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار باشد فرضیه سوم پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

$$\Delta TAXEXP = \alpha + \beta_1 BTM + \beta_2 ROA + \beta_3 BTM + \varepsilon \quad (14)$$

در این رابطه $\Delta TAXEXP$ برابر است با تغییرات آتی در مالیات شرکت. برای این که بتوان مشخص نمود که آیا استفاده از روش داده‌های ترکیبی در برآورد رابطه ۱۴ کارآمد خواهد بود یا نه از آزمون چاو استفاده شده است. همچنین به منظور این که مشخص گردد کدام روش (اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی) جهت برآورد مناسب‌تر است از آزمون هاسمن استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون‌ها در جدول ۹ آمده است.

جدول ۹- نتایج آزمون چاو و هاسمن برای رابطه ۱۴

آزمون	آماره	مقدار آماره	درجه آزادی	P-Value
آزمون چاو	F	۱/۴۵۶	(۷۹، ۳۱۷)	۰/۰۱۳
آزمون هاسمن	χ^2	۴۰/۹۵۶	۳	۰/۰

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به نتایج حاصل از آزمون چاو، F محاسبه شده (۱/۴۵۶) از F بحرانی (۱/۲۹) بزرگتر بوده و فرضیه H_0 رد و ناهمسانی عرض از مبداءها پذیرفته می‌شود. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان از روش داده‌های ترکیبی استفاده نمود. طبق نتایج حاصل از آزمون هاسمن، χ^2 محاسبه شده (۴۰/۹۵۶) بزرگتر از χ^2 بحرانی (۰/۳۵۱) در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود. از این رو استفاده از روش اثرات تصادفی ناسازگار بوده و لازم است برای برآورد از روش اثرات ثابت استفاده شود. بنابراین رابطه ۱۴ با استفاده از روش داده‌های ترکیبی و بصورت اثرات ثابت

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۲۷

یکطرفه برآورد شده است. در جدول ۱۰ نتایج حاصل از آزمون‌های مربوط به مفروضات مدل رگرسیون خطی رابطه ۱۴ پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱۰- نتایج آزمون‌های مربوط به مفروضات رگرسیون خطی برای رابطه ۱۴ پژوهش

شاخص وضعیت	آماره دوربین واتسن	آماره ضریب لاگرانژ		آماره KS	
		<i>P-Value</i>	χ^2	<i>P-Value</i>	K-S
CI	D				
برای همه متغیرها کوچکتر از ۱۰	۲/۰۹۶	۰/۰	۴۳/۲۶۷	۰/۵۱۱	۰/۸۲۱

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج آزمون KS حاکی از این است که احتمال مربوطه‌اینازمون بزرگتر از ۰/۰۵ بوده و باقیمانده‌های حاصل از رابطه در سطح اطمینان ۹۵٪ از توزیع نرمال برخوردار هستند. همچنین با توجه به اینکه شاخص وضعیت (CI) محاسبه شده برای تمامی متغیرها کوچکتر از ۱۰ می‌باشد بنابراین وجود همخطی بین متغیرهای رابطه رد می‌شود. در ارتباط با آزمون استقلال باقیمانده‌ها نیز، مقدار آماره دوربین- واتسن نزدیک به عدد ۲ می‌باشد از این رو استقلال باقیمانده‌ها پذیرفته می‌شود. همچنین همان‌طور که عنوان شد برای آزمون عدم وجود ناهمسانی واریانس‌ها میان باقیمانده‌ها از آماره ضریب لاگرانژ (LM) استفاده شده است که با توجه به نتایج این آزمون، فرضیه H_1 مبنی بر وجود ناهمسانی واریانس میان باقیمانده‌ها مورد تأیید قرار گرفته است و برای رفع این مشکل در برآورد از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده شده است. نتیجه برآورد رابطه ۱۴ پژوهش به شرح جدول ۱۱ می‌باشد.

جدول ۱۱- نتایج آزمون فرضیه سوم با استفاده از روش اثرات ثابت یکطرفه

متغیر	ضریب	آماره t	P-Value	رابطه	سطح معنی داری
C	-۱/۰۴۳	-۷/۳۶۷	۰/۰	منفی	%۹۵
اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات	۲/۴۴۷	۷/۱۳۳	۰/۰	مثبت	%۹۵
نسبت بازده دارایی‌ها	-۰/۳۱۱	-۵/۴۴۱	۰/۰	منفی	%۹۵
نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار	۰/۰۸۱	۱/۵۲۵	۰/۱۲۸	...	بی معنی
R^2 تعدیل شده		۰/۲۹۲			
$F(P-Value)$		(۰/۰)۳/۰۱۳			

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

شکل برآورد شده رابطه ۱۴ با استفاده از نرم افزار *Eviews* به صورت رابطه ۱۵ خواهد بود:

$$\Delta TAXEXP = -1.043 + 2.447 * BTM - 0.311 * ROA + 0.081 * BTM \quad (15)$$

در بررسی معنی دار بودن رابطه ۱۵ با توجه به این که مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد (۰/۰) با اطمینان %۹۵ معنی دار بودن کل رابطه برای بررسی فرضیه تحقیق تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده رابطه نیز گویای آن است که ۲۹/۲ درصد از تغییرات در میزان مالیات آتی توسط متغیرهای مستقل وارد شده در رابطه تبیین می‌گردد. از آنجایی که احتمال ضریب متغیر اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات (BTM) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد (۰/۰)، لذا فرضیه H_0 رد شده و وجود رابطه معنی دار بین اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی در مالیات در سطح اطمینان %۹۵ مورد تأیید قرار می‌گیرد.

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۲۹

بنابراین فرضیه سوم پژوهش پذیرفته می‌شود. نتایج حاکی از وجود یک رابطه مستقیم میان این دو متغیر می‌باشد.

۷-۲-۴- آزمون فرضیه‌های چهارم و پنجم پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های چهارم و پنجم پژوهش مطابق با تحقیقات ویلسون و همکارانش (۲۰۱۰) از رابطه ۱۶ به شرح زیر استفاده خواهد شد. در این رابطه اگر ضرایب γ_4 و γ_5 در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار باشند به ترتیب فرضیه‌های چهارم و پنجم پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد.

(۱۶)

$$PTBI_{t+1} = \gamma_0 + \gamma_1 LNBTD_t + \gamma_2 LPBTD_t + \gamma_3 PTBI_t + \gamma_4 PTBI_t \times LNBTD_t + \gamma_5 PTBI_t \times LPBTD_t + \varepsilon_{t+1}$$

برای این که بتوان مشخص نمود که آیا استفاده از روش داده‌های ترکیبی در برآورد رابطه ۱۶ کارآمد خواهد بود یا نه از آزمون چاو استفاده شده است. همچنین به منظور این که مشخص گردد کدام روش (اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی) جهت برآورد مناسب‌تر است از آزمون هاسمن استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون‌ها در جدول ۱۲ آمده است.

جدول ۱۲- نتایج آزمون چاو و هاسمن برای رابطه ۱۶

آزمون	آماره	مقدار آماره	درجه آزادی	P-Value
آزمون چاو	F	۳/۲۸۹	(۷۹، ۳۱۵)	۰/۰
آزمون هاسمن	χ^2	۶۴/۱۲۶	۵	۰/۰

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به نتایج حاصل از آزمون چاو، F محاسبه شده (۳/۲۸۹) از F بحرانی (۱/۲۸) بزرگتر بوده و فرضیه H_0 رد و ناهمسانی عرض از مبداها پذیرفته می‌شود. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان از روش داده‌های ترکیبی استفاده نمود. طبق نتایج حاصل از

۲۳۰..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

آزمون هاسمن، χ^2 محاسبه شده (۶۴/۱۲۶) بزرگتر از χ^2 بحرانی در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود. از این رو استفاده از روش اثرات تصادفی ناسازگار بوده و لازم است برای برآورد از روش اثرات ثابت استفاده شود. از این رو رابطه ۱۶ با استفاده از روش داده‌های ترکیبی و به صورت اثرات ثابت یکطرفه برآورد شده است. در جدول ۱۳ نتایج حاصل از آزمون‌های مربوط به مفروضات مدل رگرسیون خطی رابطه ۱۶ پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱۳- نتایج آزمون‌های مربوط به مفروضات رگرسیون خطی برای رابطه ۱۶ پژوهش

شاخص وضعیت	آماره دوربین واتسن	آماره ضریب لاگرانژ		آماره KS	
		P-Value	χ^2	P-Value	K-S
CI برای همه متغیرها کوچکتر از ۱۰	D ۲/۲۰۷	۰/۰	۳۲/۳۶۹	۰/۱۵۱	۱/۱۳۶

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج آزمون KS حاکی از این است که احتمال مربوط به این آزمون بزرگتر از ۰/۰۵ بوده و باقیمانده‌های حاصل از رابطه در سطح اطمینان ۹۵٪ از توزیع نرمال برخوردار هستند. همچنین با توجه به اینکه شاخص وضعیت (CI) محاسبه شده برای تمامی متغیرها کوچکتر از ۱۰ می‌باشد بنابراین وجود همخطی بین متغیرهای رابطه رد می‌شود. در ارتباط با آزمون استقلال باقیمانده‌ها نیز، مقدار آماره دوربین- واتسن نزدیک به عدد ۲ می‌باشد از این رو استقلال باقیمانده‌ها پذیرفته می‌شود. همچنین همان‌طور که عنوان شد برای آزمون عدم وجود ناهمسانی واریانس‌ها میان باقیمانده‌ها از آماره ضریب لاگرانژ (LM) استفاده شده است که با توجه به نتایج این آزمون، فرضیه H_1 مبنی بر وجود ناهمسانی واریانس میان باقیمانده‌ها مورد تأیید قرار گرفته است و برای رفع این مشکل در برآورد از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده شده است. نتیجه برآورد رابطه ۱۶ پژوهش به شرح جدول ۱۴ می‌باشد.

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۳۱

جدول ۱۴- نتایج آزمون فرضیه‌های چهارم و پنجم با استفاده از روش اثرات ثابت یکطرفه

متغیر	ضریب	آماره t	P-Value	رابطه	سطح معنی داری
C	۰/۵۲۵	۱۵۸/۰۵	۰/۰	مثبت	%۹۵
اختلاف منفی زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ	۰/۰۲۷	۲/۱۶۵	۰/۰۳۱	مثبت	%۹۵
اختلاف مثبت زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ	۰/۰۰۷	۱/۱۵۵	۰/۲۴۸	بی معنی
سود خالص قبل از مالیات(سال جاری)	۰/۰۶۳	۹/۲۰۰	۰/۰	مثبت	%۹۵
اختلاف منفی زیاد* سود خالص قبل از مالیات(سال جاری)	-۰/۱۰۱	-۲/۱۴۶	۰/۰۴۳	منفی	%۹۵
اختلاف مثبت زیاد* سود خالص قبل از مالیات(سال جاری)	-۰/۲۱۵	-۵/۱۵۷	۰/۰	منفی	%۹۵
R^2 تعدیل شده		۰/۹۱۸			
$(P-Value) F$		(۰/۰)۵۴/۶۰۳			

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

شکل برآورد شده رابطه ۱۶ با استفاده از نرم افزار Eviews به صورت رابطه ۱۷ خواهد بود:

$$TBI_{t+1} = 0.525 + 0.027 * LNBDT + 0.007 * LPBDT + 0.063 * PTBI_t - 0.101 * PTBI_t * LNBDT - 0.215 * PTBI_t * LPBDT \quad (17)$$

در بررسی معنی دار بودن رابطه ۱۷ با توجه به این که مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچکتر می باشد(۰/۰) با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بودن کل رابطه جهت بررسی

فرضیه تحقیق تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده رابطه نیز بیانگر آن است که ۹۱/۸ درصد از سود قبل از مالیات آتی توسط متغیرهای مستقل وارد شده در رابطه تبیین می‌گردد. در آزمون فرضیه چهارم با توجه به اینکه احتمال ضریب متغیر $LPBTD * PTBI_t$ (λ_5) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد (۰/۰)، بنابراین فرضیه H_0 رد شده و وجود رابطه معنی دار بین اختلاف مثبت زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با پایداری سود در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار می‌گیرد. بنابراین فرضیه چهارم پژوهش پذیرفته می‌شود. نتایج حاکی از وجود یک رابطه معکوس میان این دو متغیر می‌باشد. همچنین در آزمون فرضیه پنجم با توجه به اینکه احتمال ضریب متغیر $LNBTD * PTBI_t$ (λ_4) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد (۰/۰۴۳)، بنابراین فرضیه H_0 رد شده و وجود رابطه معنی دار بین اختلاف منفی زیاد میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با پایداری سود در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار می‌گیرد. بنابراین فرضیه پنجم پژوهش نیز پذیرفته می‌شود. نتایج حاکی از وجود یک رابطه معکوس میان این دو متغیر می‌باشد.

۸- نتیجه گیری

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در بازار سرمایه ایران، اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی سود خالص بعد از مالیات رابطه معنی داری دارد. به طوری که با افزایش این اختلاف از میزان رشد سود خالص شرکت کاسته می‌شود. یافته اخیر با نتایج پژوهش‌های لیو و نیسیم (۲۰۰۴)، هانلون (۲۰۰۵) و جکسن (۲۰۱۰) همسو می‌باشد. همچنین شواهد حاکی از آن است که در میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با تغییرات آتی سود قبل از مالیات رابطه معناداری نداشته و میزان رشد سود قبل از مالیات متأثر از اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات نمی‌باشد. با این وجود اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۳۳

تغییرات آتی مالیات رابطه معنی داری دارد. به طوری که با افزایش این اختلاف بر میزان رشد مالیات در سالهای آتی افزوده می شود. در ارتباط با پایداری سود نیز یافته های تحقیق مؤید آن است که در بازار سرمایه ایران، اختلاف زیاد بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات، پایداری سود شرکت ها را تحت تأثیر قرار می دهد به طوری که با زیاد بودن اختلاف مثبت و یا منفی بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات از پایداری سود شرکت ها کاسته می شود. یافته های اخیر همسو با نتایج پژوهش های ویلسون و همکارانش (۲۰۱۰) می باشد.

با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها از آنجایی که رشد و پایداری سود، یکی از معیارهای اساسی سرمایه گذاران در انتخاب گزینه های سرمایه گذاری به شمار می آید، به سرمایه گذاران پیشنهاد می شود با توجه به تأثیرپذیری این دو معیار از میزان اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات، در سرمایه گذاری های خود این اختلاف را مد نظر قرار داده و در تصمیم گیری های خود آن را لحاظ نمایند. همچنین به مدیران مالی شرکت ها پیشنهاد می شود با توجه به رابطه معکوس اختلاف سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود شرکت ها، در راستای افزایش میزان رشد سود و تداوم پذیری و پایداری آن، این اختلاف را مد نظر قرار داده و نسبت به کاهش آن تلاش نمایند. در این ارتباط به تدوین کنندگان استانداردها پیشنهاد می شود در استانداردهای حسابداری الزامات مربوط به محاسبه و افشای سود مأخذ محاسبه مالیات و اختلاف آن با سود حسابداری در صورت های مالی را با توجه به تأثیرگذاری آن بر تصمیم گیری های سرمایه گذاران لحاظ نمایند.

عمده ترین محدودیت های پژوهش حاضر که احتمالاً می توانند تعمیم پذیری نتایج

حاصل از پژوهش را تحت تأثیر قرار دهند عبارتند از:

۱. با توجه به محدود بودن جامعه آماری به شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که تولیدی بوده، تسری نتایج به سایر شرکت ها بایستی با احتیاط

انجام شود.

۲. اثرات ناشی از تفاوت در روش‌های حسابداری در اندازه‌گیری و گزارش رویدادهای مالی ممکن است بر سود حسابداری و اجزای آن تأثیر بگذارد که تعدیلی از این بابت به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات صورت نگرفته است. در پایان برای ادامه راه پژوهش و گسترش ادبیات این حوزه در ایران پیشنهاداتی برای پژوهش‌های آتی به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱. پیشنهاد می‌شود برای افزایش اعتبار آزمون‌های صورت گرفته قلمرو زمانی پژوهش افزایش یافته و نتایج با مشاهدات بیشتری آزمون مجدد شود.
۲. در پژوهش فعلی برای سنجش ارتباط بین متغیرهای پژوهش از مدل رگرسیون خطی استفاده شد. پیشنهاد می‌شود پژوهش حاضر با استفاده از مدل‌های غیرخطی نظیر رگرسیون توانی^۱، رگرسیون سهمی یا درجه دو^۲ و شبکه‌های عصبی مصنوعی (ANN) صورت گیرد.
۳. این پژوهش می‌تواند با تأکید بر نوع صنایع و شرایط خاص هر صنعت انجام شود.
۴. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی اختلاف موقت و دائمی میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات مورد بررسی قرار گیرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات با رشد و پایداری سود..... ۲۳۵

منابع

- بیگ پور، محمد علی، (۱۳۸۵)، «مشکلات موجود در اجرای موفق ماده ۲۷۲ قانون مالیات‌های مستقیم»، فصلنامه حسابرس، شماره ۳۵، سال هشتم، ۱۰۸-۱۱۱.
- تاکر، رضا، (۱۳۸۹)، «بررسی رابطه‌ی بین اقلام تعهدی، جریان‌های نقدی عملیات و پایداری سود»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی.
- رضازاده، جواد و گروسی، (۱۳۹۰)، «پایداری تفاضلی اجزای تعهدی و نقدی سود و پیش بینی سودآوری»، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۶۳، دوره ۱۸، ۸۱-۹۴.
- شاه ویسی، فرهاد و ذکوری، (۱۳۸۸)، «تعامل استانداردهای حسابداری با قوانین مالیاتی»، همایش منطقه‌ای تحولات حسابداری و حسابرسی در دو دهه اخیر، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه.
- شباهنگ، رضا، (۱۳۸۹)، «تئوری‌های حسابداری»، جلد دوم، چاپ پنجم، تهران، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.
- صفر یزدی، حسن، (۱۳۸۷)، «بررسی تحلیلی ارتباط میان تغییرات اقلام صورت‌های مالی و تغییرات مالیات در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- علیمی، حسینعلی، (۱۳۸۳)، «برنامه‌های حسابرسی مالیاتی و مروری بر مالیات»، چاپ اول، تهران، انتشارات موسسه فرهنگی حسابداران امروز.
- قنبری فرد، سعید، (۱۳۷۴)، «بررسی علل عمده وجود اختلاف‌مابین سود ابرازی و سود مشمول مالیات شرکت‌های تولیدی»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده حسابداری و مدیریت.
- محمدزادگان، اکبر، (۱۳۸۵)، «بررسی رابطه بین قابلیت اتکای اقلام تعهدی با

۲۳۶..... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۳۹۲

پایداری سود و قیمت سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین، دانشکده علوم انسانی.

مشیرآذین، نوید،(۱۳۸۵)، «تأثیر هموارسازی سود بر تعیین سود مشمول مالیات»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.

Frankel, R. and P. Litov,(2009), "Earnings Persistence", Journal of Accounting and Economics, 47(1), p 182 – 190.

Hanlon, M. ,(2005), "The Persistence and Pricing of Earnings, Accruals and Cash Flows when Firms Have Large Book-Tax Differences", The Accounting Review, 80(1), p137-166.

Jackson, M. ,(2010), "Book-Tax Differences and Earnings Growth", Ph. D. theses, University of Oregon Dept of Accounting.

Lev, B. and D. Nissim,(2004), "Taxable Income, Future Earnings, and Equity Values", The Accounting Review ,79(4), p 1039-1074.

Manzon, G. and A. Plesko,(2002), "The Relation between Financial and Tax Reporting Measures of Income", The Law Review, 55, p 175-214.

Phillips, J. , M. Pincus and S. Rego,(2003), "Earnings Management: New Evidence based on Deferred Tax Expense", The Accounting Review, 78(2), p491-521.

Seidman, J. K. ,(2010), "Interpreting the Book-Tax Gap as Earnings Management or Tax Sheltering", Working Paper, University of Texas.

Sloan, R. ,(1996), "Do Sock Prices Fully Impounding Accruals about Future Earnings?", The Accounting Review, 71, p 289-315.

Tang, T. and M. Firth,(2011), "Can Book-Tax Differences Capture Earnings Management and Tax Management? Empirical Evidence from China", The International Journal of Accounting, Volume 46, Issue 2, June 2011, p 175-204.

Weber, D. ,(2009), "Do Analysts and Investors Fully Appreciate the Implications of Book-Tax Differences for Future Earnings?", Contemporary Accounting Research, 26(4), p1175-1206.

Wilson, J. , B. S. Blaylock and T. J. Shevlin,(2010), "Tax Avoidance, Large Positive Book-Tax Differences and Earnings Persistence", Working Paper, University of Washington, University of Iowa, School of Buisness.

Xie, H. ,(2001), "The Mispricing of Abnormal Accruals", The Accounting Review, 76, p 357-373.